

Szója: könnyebb értékesíthetőség, biztosabb piac

Nem lehet eleget termelni ebből a növényből Európában és Magyarországon

Idén nem az lesz a gond a fő tavaszi növények betakarítása után, de akár még a búza értékesítésekor, hogy van-e elegendő mennyiség. A kérdés az, lesz-e jól fizető piaca a terményeinknek. Ebben a globális árak mellett az ukrán exportnyomás is szerepet játszik. Ugyanakkor a szójánál egy sor tényező lényegében kikapcsolja a terményértékesítési aggodalmakat: a stabilabban és gazdaságosan előállítható szójának akkora piaca van itthon és Európában, hogy még a mostani rekordbőség sem tudja kielégíteni a felvásárlói igényeket.

Van-e vevő?

Évek óta írunk a szója hazai kilátásairól, idén azonban a terméseredmények mellett a könnyebb értékesíthetőség is rátesz egy lapáttal e fehérjenövény erényeire. Eddig elsősorban azzal érveltek a szója hívei, hogy fő konkurenseinél kisebb inputanyag-ráfordítással, minőségi vetőmag használata esetén odafigyelve a termesztésre akár N-műtrágya hozzáadása nélkül is termesztethető. A szója már 1,5 tonnás hektáronkénti termés-től nyereséges, idén azonban országosan 3 tonnás átlagtermés várható. Ráadásul stabilabban teljesít, mint az időjárásnak kitettebb napraforgó vagy kukorica, továbbá a logisztikai – szállítási – költségek is jóval kisebbek, a szárítási költségek pedig akár elkerülhetőek. Az Európai Unióban meglévő, hazánkban jelentős összegű termeléshez kötött támogatás révén ráadásul még a költségek 20-25

százaléka is „zsebben van” a gazdáknak (miután az EU tartósan kiemelt stratégiai célnak veszi fehérjenövény-függőségünk csökkentését a kontinentális termelés felfuttatása révén).

Idén azonban egy eddig relatíve háttérbe szoruló érv is felértékelte a szója termesztésének gazdaságosságát. Ez pedig nem más, mint a szója piaca – van-e vevő a terményre?

Idén – szemben a tavalyi aszályos évvel – semmilyen kultúrában nincs gond a termésmennyiséggel. Kukoricából 5,5-6, napraforgóból 2, búzából 5,6 millió tonna termésre számítanak. Ekkora mennyiségekre viszont itthon nem lesz kereslet: kukoricából összesen legfeljebb 3, búzából 2 millió tonnát kell külföldön eladni, miután az ukrán gabona – ha Magyarországon nem is kerülhet piacra – az jelentős pozíciókat hódít el a korábbi hazai értékesítési lehetőségekből.

Magyarországon kukoricára és napraforgóra egész iparágak épülnek, így ezekre hosszú távon belföldön is szükség lesz, ám az exportra kerülő jelentős tételek miatt ezek külpiacon történő értékesítésének megőrzése mellett a külföldi vevőkre is szükség van. A gazdák érzik, hogy a „kényelmes téltelenség” korszakának vége: az alacsony inputanyagárak és a piacok stabilitása már a múlté. Joggal keresnek a gazdálkodók most olyan növényeket, amikre hazai és külföldi felvásárlási lehetőségek egyaránt stabilan rendelkezésre állnak.

Lássuk a szója helyzetét Európában! A kontinens szójaalapanyag-igénye évente durván 30 millió tonna. Ebből az EU-tagállamok durván 3, Ukrajna további szűk 4 millió tonnát állít elő idén. A többit Európa kénytelen importból, főleg GMO-, kisebb részben GMO-mentes brazil áruval pótolni. Vagyis a jó minőségű ma-

gyar szójára az európai piacokon szinte kielégíthetetlenül nagy igény van. – *A szója a tavalyi példátlanul aszályos évben csak 24 százalékkal maradt el az ötéves átlagterméstől, és 16 megyében nyereséges termést hozott. A napraforgó ezzel szemben 36, a kukorica 52 százalékkal maradt el az ötéves átlagtól, és ez utóbbiak összes költsége: input, logisztika, szárítás is nagyobbak, mint a szójáé. Továbbá az értékesíthetőség terén is ígéretesebb a fehérjenövény, hiszen az európai mellett a hazai igényeknek is csak az ötöd részét fedezi a hazai előállítás* – foglalja össze a Karintia Kft. cégvezetője. **Bene Zoltán** hozzáteszi, még extrém területnövekedés vagy – amint erre a Karintia gazdapartnereinél is több példa van már – 5-6 tonnás rekord átlagtermések esetén sem tudnánk annyit termelni szójából, amit a piac azonnal fel ne vásárolna.

Növekedni fog

De okkal merül fel a kérdés: nem verheti le ezt a kedvező trendet a brazil vagy ukrán szója? A szakemberek szerint az említett mennyiségek miatt még az ukrán szójával együtt számolva sincs elegendő európai áru. Ráadásul bár az ukrán exportlogisztika folyamatosan fejleszti a Fekete-tengeren kívüli kiszállítási útvonalait, számos kihívással küzd, ami egyrészt akadályozza, másrészt drágítja a terménykivitelt.

Brazília a világ legnagyobb szójatermesztőjeként már komolyabb tételeket jelent. Ott a vetésterület 2%-án át is álltak az európai igényeknek megfelelő GMO-mentes szója termesztésére. Ám a GMO-mentes termés izolációja drága, ugyanis (elszigetelése a nagyszabású brazil GMO-s terményektől) az egész termékláncon komoly anyagi és technológiai erőfeszítéseket követel. Ráadásul a GMO-mentes szója felára jelenleg „elolvadt”, így Brazília most, a vetés időszakában nem annyira vevő a GMO-mentes szójavetőmagokra, ergo: az onnan érkező GMO-mentes import is várhatóan kisebb lesz jövőre.

Magyarországon tehát 3 tonnás átlagtermés várható, de nem lesz ritka az 5-6 tonnás hozam sem. Így a szűk 60 ezer hektáros termőterületről várhatóan 175 ezer tonna szóját takaríthat be a hazai ágazat. Ez az itthoni mintegy 500-600 ezer tonna babegyenértékű felvásárlói igénynek a harmada. Ám ennek a fele exportra megy, de nem kényszerből, jobb árat ad érte a külföld. Méghozzá jó árat: amely gazdaság 1,5 tonna feletti eredményt produkál, rendkívül szép nyereséget könyvelhet el a 2-3-4-5-6 tonnás terméssel.

„Számítunk rá, hogy növekedni fog a szója termőterülete Magyarországon. Európában az utóbbi bő 11 évben háromszorosára nőtt a termelt volumen. Nem zárom ki,

hogy a következő években idehaza is markáns bővülés következik, akár elérhetjük a 2015-ös évit, amikor először vezettek be termeléshez kötött plusz támogatást a fehérjenövényre” – prognosztizálja Bene Zoltán. Munkatársa, **Kőrösi Tibor**, a Karintia Kft. fejlesztési vezetője hozzáteszi: óriási előny, hogy azok, akik a kiváló piaci kilátások és a jövedelmezőség miatt most vágnak bele először a szójatermesztésbe, semmilyen plusz technológiai, gépesítési beruházást nem kell hogy vállaljanak. A gabonavágó asztalok, a gabonavető gépek alkalmasak a fehérjenövény előállítására.

„Csak elhatározás kell, illetve a termesztéstechnológiai ismeretek megszerzése és a körültekintő fajta- és termőterület-választás – összegzi Bene Zoltán. – *Mi mind ezek mellett a terményértékesítésben is segítünk, számíthatnak ránk, mert nekünk, a Karintiánál valóban szenvedélyünk a szója. Más vetőmag-kereskedelemmel és terményértékesítéssel foglalkozó cégek mellett ezért is buzdítjuk a gazdákat a lehetőség megfontolására. A szója bizonyította, hogy extrém időjárási viszonyok között is nyereségesen termesztethető, takarékosabban, fő konkurenseinél alacsonyabb költséggel. Ehhez társul a stabilabb felvevőpiac és a biztosabb értékesíthetőség.*

Kohout Zoltán